

Natur och Miljös verksamhets- och ekonomiplan för perioden 2006-2008

1 Inledning

Förbundets **treåriga verksamhets- och ekonomiplan** är ett strategiskt dokument som skall godkännas av förbundskongressen och som täcker perioden fram till nästa förbundskongress. Förutom treårsplanen görs fortfarande per kalenderår upp årsvisa verksamhetsplaner och budgeter.

2 Allmänna riktlinjer

Natur och Miljö (nedan NoM) har under drygt trettio år etablerat sin ställning som svenskspråkig riksorganisation för natur- och miljövård. Förbundet bedriver en mångsidig verksamhet, som bland annat omfattar kampanj-, projekt-, arbetsgrupps-, kurs-, upplysnings- och publikationsverksamhet samt bevakning av miljöpolitik på riksnivå. NoM utger tidskriften Finlands Natur, driver Finlands äldsta naturskola och fungerar som centralorganisation för lokalföreningar, med verksamhet på olika håll i Svenskfinland.

De många olika verksamhetsformerna kräver resurser och olika slag av kompetens. En tydlig prioritering av kärnverksamheten är nödvändig för att uppnå de höga målsättningar beträffande kvalitet och resultat som NoM bör ställa för sin verksamhet.

En central målsättning är att stärka den målinriktade kampanjverksamheten, bl.a. så att huvudkampanjens tema under perioden tydligare uppmärksammas i förbundets hela verksamhet. Särskild uppmärksamhet bör fästas vid att engagera lokalföreningarna och enskilda medlemmar i kampanjerna. NoMs hemsidor bör utvecklas till ett centralt verktyg för informationsspridningen.

NoM eftersträvar att bibehålla en tydlig tematisk profilering. Projektverksamheten bör stöda de tematiska helheterna i verksamhetsplanerna. Den snabbt ökande miljökunskapen och den allt mer komplexa miljödebatten medför, att NoM inte kan bevaka alla miljöfrågor med samma intensitet. En viss beredskap att reagera på aktuella frågor måste dock bibehållas. NoM vill även i fortsättningen stöda spontana medborgarinitiativ och erbjuda verksamhetsmöjligheter för personer som vill engagera sig i konkret miljöarbete. Natur och Miljö eftersträvar även ett fortsatt aktivt samarbete med aktörer såväl inom Svenskfinland som nationellt och internationellt.

3 Centrala teman

Verksamheten bedrivs även i fortsättningen utgående från några centrala teman. Huvudkampanjen för perioden 2006-2008 byggs upp kring temat "Skogsnaturen" (arbetsnamn). I övrigt koncentreras verksamheten kring Östersjön och vattenvård, energi- och klimatfrågor samt hållbar produktion och konsumtion.

NoM måste dock fortfarande ha beredskap och kapacitet att reagera på aktuella företeelser och skeenden som hotar miljön eller viktiga naturvärden. Frågor som NoM traditionellt bevakat är bl.a. fiske, artskydd, lantbruk, skärgårdens utvecklingsprogram och markplanering i kustregionen.

3.1. Skogsnaturen; huvudtema

Det moderna skogsbruket har orsakat stora förändringar i skogsnaturen vilket resulterat i att den biologiska mångfalden har minskat. En tydlig indikator på skogsnaturens kris är att cirka 40 % (650 st) av alla hotade arter i vårt land är arter i skogsmiljön. Endast en bråkdel av skogsmarken inom NoMs verksamhetsområde är skyddad. Delar av skyddsområdena, som endast täcker knappt två procent av skogsmarken i södra Finland, utgörs dessutom av skogar med tydliga spår av skogsbruk. För att bevara den biologiska mångfalden förespråkar NoM att naturvärden i ekonomiskogarna förbättras och att nätverket av skyddsområden utvidgas. NoM ställer sig positivt till bl.a.

Metsoprogrammets mekanismer för naturvård, naturvårdshandel och samarbetsnätverk kring större enhetliga skogskontinenter, men konstaterar att ytterligare åtgärder brådskar, eftersom det utanför nuvarande skyddsområden finns kvar ytterst litet skogsmark i natur- eller naturliknande tillstånd.

3.2. Östersjön och övrigt vattenskydd

Östersjön är ett unikt hav som hotas av övergödning, främmande arter, miljögifter och oljeutsläpp. Östersjöns tillstånd är synnerligen oroväckande. Östersjöfrågorna kommer fortsättningsvis att vara centrala för NoM. Kustvattnens tillstånd är en fråga som engagerar NoMs medlemskår, som huvudsakligen bor vid kusten och i skärgården.

NoM följer upp programmet för skydd av Östersjön och tillhörande handlingsprogram. Den unika skärgårdsnaturen är ömtålig och utsatt för ett allt kraftigare tryck från bosättning, näringsidkande och båttrafik. NoM vill i detta sammanhang aktualisera problematiken kring det tilltagande antalet muddringsåtgärder. Även skyddet av undervattensbiotoper kommer att konkret aktualiseras under verksamhetsperioden.

NoM fortsätter som medlem och som Finlands representant i styrelsen för CCB, Coalition Clean Baltic, ett nätverk av medborgarorganisationer inom Östersjöns tillrinningsområde arbetar med frågor som berör Östersjöns tillstånd.

Övrigt vattenskyddsarbete som NoM under perioden följer upp, är revideringen av vattenlagstiftningen, förverkligandet av EU:s ramdirektiv för vattenpolitiken och verkställandet av den nationella förordningen om avloppsvattenrening för fastigheterna i glesbygden.

3.3. Energi och klimat

I Finland baseras energiproduktionen fortfarande i hög grad på fossila bränslen och kärnkraft. Energiproduktionen måste styras mot en mer ekologiskt hållbar riktning. Värme- och elproduktionen har stora direkta och indirekta miljöeffekter. Utsläppen av koldioxid måste sänkas avsevärt. NoM arbetar för en övergång till miljöanpassad energiproduktion med mindre utsläpp, baserad på förnybara energikällor, biobränslen, vindkraft, solvärme och olika tillämpningar av värmepumpsteknik. Energikonsumtionen är ur miljösynpunkt i vårt land på en för hög nivå. Ur miljösynpunkt är energisparande det allra bästa alternativet.

3.4. Hållbar produktion och konsumtion

Finländarnas konsumtionsvanor och livsstil i övrigt är fortfarande mycket miljöbelastande. Vi är tvungna att styra vår produktion och konsumtion i en mera hållbar riktning, även om detta skulle innebära en sänkt materiell standard och minskad rörelsefrihet. NoM utarbetar och ger ut information om att god livskvalitet kan upprätthållas med mycket lägre materiell konsumtion.

Det finns ett behov av lättillgänglig information på svenska om kopplingen mellan vardagliga konsumtionsval och miljöns tillstånd. Inom NoM har under den senaste huvudkampanjen ”miljöhänsyn i vardagen”, utarbetats en mängd användbart material som ännu kan utnyttjas. Ekoeffektivitet och metoder att beräkna miljöbelastningen under en varas hela livscykel, liksom miljömärkning av produkter och tjänster är viktiga hjälpmedel för konsumenterna som vill utreda och minska sin personliga miljöbelastning.

4 Övriga aktuella teman

4.1. Markplanering

Den allt mer intensiva markanvändningen förändrar och inverkar på naturen och miljön. Vid planläggning fastslås även områdenas infrastruktur, något som direkt och indirekt kan medföra betydande negativa miljöeffekter. Den känsliga skärgårdsnaturen exploateras för en allt effektivare markanvändning. NoM verkar på regional och nationell nivå med markplanering i kustzonen och

skärgården för att föra fram alternativ, motverka exploatering och värna om naturvärden. NoM deltar i beredning av landskaps- och generalplaner i samråd med lokalföreningarna.

4.2. Artskydd

Med artskydd arbetar NoM i begränsad omfattning. NoM bevakar myndigheternas agerande vid uppgörande av skötsel och förvaltningsplaner för olika arter. Förbundet fokuserar på arter som är ekologiskt relevanta och politiskt aktuella, bl.a. säl, flygekorre och de stora rovdjuren.

4.3. Fältbiologi och naturkännedom

Ett positivt förhållande till naturen skapar en vilja att värna om naturens mångfald. Kunskap om naturen är en viktig förutsättning för att kunna bedöma effekterna av olika verksamheter. NoM befämjar fältbiologi, d.v.s. människors förmåga att göra iakttagelser när de rör sig i naturen. En strävan är att fältbiologi och naturkännedom skall ingå som en del i ett flertal av de centrala teman och verksamhetsformer som förbundet satsar på under planeperioden.

5 Verksamhetsformer

5.1. Kampanjer

Kampanjarbete innebär fokusering på ett klart definierat tema och målinriktad, intensiv verksamhet. Viktiga element är att sprida information och engagera människor för den aktuella frågan. En målsättning med kampanjer är att påverka attityderna hos beslutsfattare, såväl enskilda individer som lagstiftare.

Många miljökampanjer fungerar på ett nationellt eller internationellt plan och koordineras av takorganisationer eller genom nätverk. Inom ramen för sådana kampanjer kan NoM fokusera på sin medlemskår och företeelser i Svenskfinland. NoM bör också profilera sig genom egna kampanjer. I egenskap av medborgarorganisation bör NoM kunna erbjuda verksamhetsmöjligheter för personer, som vill göra en insats för miljön. Kampanjerna bör byggas upp så, att arbetet delvis kan utföras på frivillig bas.

5.1.1. Huvudkampanjen; Skogsnaturen

NoM beslöt 1999 att börja fokusera på en huvudkampanj under en förbundskongressperiod. Den första huvudkampanjen "30 Vikar" följdes 2003 av "Miljöhänsyn i vardagen", som avslutas vid utgången av år 2005. Temat för den nya huvudkampanjen fastslås av förbundskongressen. Styrelsens förslag är att huvudkampanjen 2006-2008 byggs upp kring temat "Skogsnaturen". Kampanjen förbereds under hösten 2005 och lanseras i början av år 2006.

Under det första kampanjåret ordnas fortbildning för såväl personal som lokalföreningar, samtidigt som ett policydokument utarbetas. Även övrigt skriftligt material skall huvudsakligen sammanställas under det första året, för att finnas tillgängligt under resten av kampanjtiden. De idealistiska, miljömässiga målsättningarna för kampanjen bör ställas högt. Samtidigt bör även ställas delmål och verksamhetsmål som är såväl konkreta som mätbara. Under det andra kampanjåret arrangeras olika typer av verksamhet som temadagar om skogen, seminarier o.dyl.

Det är viktigt att kampanjen kan integreras i och stöda resten av verksamheten, och vice versa. Exempelvis kan i tidskriften Finlands Natur publiceras en artikelserie och barn- och ungdomsläger kan byggas upp kring kampanjtemat.

För att kampanjen skall vara framgångsrik, bör temat och upplägget inspirera personalen, lokalföreningarna och såväl nuvarande medlemskår som nya potentiella medlemmar. Temat bör även vara aktuellt och intressera massmedia. Målgrupperna bör specificeras så att rätta verktyg för

att nå ut med budskapet kan användas. För att huvudkampanjen skall kunna bedrivas effektivt och långsiktigt, bör för hela perioden anställas en person som ansvarar för kampanjen.

5.2. Projekt

NoM genomför konkreta projekt i enskilda frågor. Projekten kan genomföras lokalt eller centralt och behöver inte engagera alla, men resultaten skall vara användbara för NoM även på längre sikt. Projekten utformas kring aktuella teman och genomförs med delvis extern finansiering och kan därför inte alltid planeras långt i förväg. Projektverksamheten bör dock i huvudsak utformas så att den stöder de tematiska helheterna i verksamhetsplanerna.

5.3. Miljöfostran

Begreppet miljöfostran bör breddas till att sätta sin prägel på all den verksamhet som NoM bedriver. Målsättningen är att miljöfostran erbjuds till alla åldersgrupper. NoM skall via sin miljöfostran erbjuda medel och instrument för att åstadkomma en mera hållbar utveckling och större miljöhänsyn på olika plan i samhället. I NoMs miljöfostran betonas de ekologiska aspekterna, men beaktas även de sociala och ekonomiska. Verksamheten skall inkludera olika samhällsgrupper från enskilda individer, föreningar och organisationer till företag och institutioner. Speciell uppmärksamhet fästs vid skolmiljön där miljöfostran riktas till alla parter, såväl elever, lärare som övrig personal.

NoM samarbetar med Sällskapet för Miljöfostran (SYKSE), för att tillsammans med sakkunniga samarbetsparter vidareutveckla metodiken för miljöfostran.

5.4. Opinionsbildning och lobbyverksamhet

Beredningen av lagstiftning och andra relevanta miljöbeslut är i Finland öppen och medborgarorganisationer ges i regel goda påverkningsmöjligheter. NoM är en erkänd remissinstans i miljöärenden och förbundet inbjuds ofta till beredande arbetsgrupper. Denna verksamhet kräver särskild sakkunskap och resurser för att ge goda resultat.

NoM uppfattas som en trovärdig och saklig aktör i den offentliga debatten. NoM uttalar sig i frågor på riksnivå, medan lokalföreningarna i första hand uttalar sig i lokala frågor. I egenskap av svenskspråkig riksorganisation med över 3500 medlemmar är NoMs åsikter i aktuella miljöfrågor av intresse för massmedia i Svenskfinland. Som förbundets språkrör fungerar huvudsakligen verksamhetsledaren och ordföranden. Offentliga uttalanden utgör en viktig del av förbundets opinionsbildande verksamhet. De bör vara väl underbyggda och konsekventa. NoMs linje i aktuella miljöpolitiska frågor skall definieras tydligt och förankras i medlemskåren. Beredningen bör i stor utsträckning ske genom skriftliga policydokument, som beskriver NoMs ståndpunkter i en viss fråga.

Prioriteringen av vilka frågor NoM engagerar sig i sker på basis av verksamhetsplanernas tyngdpunktsområden. Synergieffekter uppnås bäst om remissarbetet kan samordnas med kampanjer eller projekt.

En stor utmaning för NoM under förbundskongressperioden är att bredda nätverket av sakkunniga och aktiva medlemmar, som kan delta i remissarbetet och representera förbundet i arbetsgrupper.

5.5. Finlands Natur

Natur och Miljö fortsätter att ge ut Finlands Natur dels som en medlemsförmån för förbundets medlemmar och dels som en tidskrift det går att prenumerera på utan att vara medlem. Finlands Natur fyller en viktig roll som Natur och Miljös språkrör och som spridare av information på svenska om viktiga miljövårds- och naturskyddsfrågor. Tidningen bör fortsättningsvis kunna bjuda på intresseväckande och engagerande läsning om det mesta som har med natur, naturskydd och miljövård att göra.

Finlands Natur fortsätter att utkomma i fyrfärgstryck med åtminstone sex nummer per år. Satsningar på att öka antalet prenumeranter görs kontinuerligt och nya sätt att marknadsföra tidningen prövas. Särskilda ansträngningar görs att öka antalet unga läsare, med målsättningen att detta på sikt även skall leda till ett tillskott av unga medlemmar inom Natur och Miljö. Tidningens innehåll och form planeras för att tilltala även yngre människor. Tidningen kan även i samråd med Naturskolan göra satsningar på att omfatta sidor avsedda för barn.

Om tidningens intäkter från prenumerationsavgifter och annonsförsäljning avsevärt fås att öka, övervägs möjligheterna att ge ut sju nummer per år. Detta förutsätter dock nyanställning av personal, förslagsvis en redaktör anställd på deltid.

5.6. Övrig publikations- och informationsverksamhet

Publikationer, tryckta broschyrer och häften är fortfarande en viktig form av informationsspridning. I huvudsak sker detta i anslutning till huvudkampanjen och som särskilda projekt. NoM har ett särskilt ansvar att sammanställa och sprida aktuell miljöinformation på svenska. Genom tidskriften Finlands Natur och dagstidningarna når information om publikationerna en bred målgrupp runtom i Svenskfinland. Informationspridning via Internet får en allt större betydelse. En målsättning under verksamhetsperioden är att utveckla NoMs hemsidor till en ledande portal för miljöinformation på svenska i Finland.

5.7. Evenemang, jippon, föredrag

Exkursioner, utfärder, studieresor och temakvällar för medlemmar arrangeras av såväl lokalföreningar som riksförbundet. Under verksamhetsperioden strävar NoM efter att öka utbudet av dylik verksamhet som riktas till såväl nuvarande som potentiella medlemmar. Centralkansliet stöder vid behov lokalföreningarna genom att koordinera marknadsföringen och erbjuda information och kontakter till föredragshållare, kursdragare och sakkunniga.

5.8. Nationellt och internationellt samarbete

NoM är en del av ett globalt nätverk av miljöorganisationer. Samarbete och nätverk mellan organisationer inom landet och internationellt får en allt större betydelse. För att kunna påverka miljöpolitiken är det allt viktigare för miljöorganisationerna att påverka beredningen av beslut på EU-nivå. Samarbetet med andra organisationer bygger på gemensamma intressen. För NoM är det viktigt att även gällande internationellt samarbete fokusera på verksamhetsplanens centrala teman.

- NoM samarbetar med svenskspråkiga riksorganisationer för att sprida miljöinformation på svenska. I konkreta miljöfrågor strävar NoM efter en konstruktiv dialog med intresseorganisationer inom exempelvis lantbruks- och fiskerisektorn.
- NoM samarbetar på det nationella planet med andra finländska miljöorganisationer genom konkreta kampanjer och i bevakningen av miljöpolitiska frågor.
- NoM upprätthåller kontakter till de nordiska naturskyddsförbunden.
- NoM samarbetar med miljöorganisationer i alla Östersjöns kuststater genom medlemskapet i CCB.
- NoM får information om beredningen av EU-lagstiftningen via medlemskapet i EEB och för fram de europeiska miljöorganisationernas åsikter till beslutsfattare i Finland.
- NoM är medlem i den internationella naturvårdsunionen IUCN.

5.9. Barn- och ungdomsverksamhet

5.9.1. Naturskoleverksamhet

NoM fortsätter att driva Naturskolan i Sjundeå, vars tjänster utnyttjas framförallt av svenskspråkiga skolor och daghem i södra Finland. Internt utvecklar NoM nya former för naturskoleverksamheten. Samtidigt jobbar förbundet på nationell nivå långsiktigt, i samarbete med SKIM ”svenskspråkigt kompetenscenter för miljöfostran i Finland”, med att utveckla den svenskspråkiga

naturskoleverksamheten. Samarbetet och växelverkan med institutioner som utbildar och fortbildar lärare och barnträdgårdslärare fortgår.

5.9.2. Läger- och klubbverksamhet

NoM arrangerar årligen två till fyra **barnläger** i olika delar i Svenskfinland. Lägren kan genomföras i NoMs egen regi eller tillsammans med samarbetsparter, så att NoM står för program och utbildning av ledare och instruktörer. Programmet utgår från miljödetektivkonceptet, med målsättning att förverkliga ett mångsidigt program som stärker barnens känsla för naturen, ökar naturkänningen och skapar en grund för miljöhänsyn. Klubbverksamhet utgående från miljödetektivkonceptet inleds på nytt. NoM står för programutbud och ledarekrytering. En målsättning är även att varje sommar arrangera ett läger för **ungdomar** i åldern 13-16 år. Programmet byggs upp kring friluftsliv med inslag av naturkunskap, fältbiologi och miljöskydd.

5.9.3. Ungdomens Miljörisdag

En gång per år ordnas Ungdomens Miljörisdag för ungdomar i åldern 15-18 år. Under ett veckoslut får deltagarna bekanta sig med och diskutera aktuella miljöteman och lära sig hur man kan påverka. Sedan 1998 har NoM fungerat som huvudarrangör, men evenemanget kan även arrangeras i samarbete med andra organisationer.

5.10. Lokalföreningsverksamheten

NoM:s ställning som takorganisation för de lokalföreningar, som verkar i olika delar av Svenskfinland är viktig. Flera av lokalföreningarna är tvåspråkiga och hör till såväl NoM som Finlands naturskyddsförbund (SLL). Förbundet bör på olika sätt stöda den verksamhet som lokalföreningarna bedriver. Det kan ske genom att:

- erbjuda verksamhetsidéer
- producera kampanjhandledning och ordna kurser, med fokus på huvudkampanjens tema
- bistå med sakkunskap eller kontakter till sakkunniga
- i vissa fall praktisk hjälp
- koordinera verksamheten bl.a. i förhållande till Finlands Naturskyddsförbund
- bevilja ekonomiskt stöd för konkreta projekt

Periodvis har lokalföreningar brist på aktiva medlemmar och NoM bör ha beredskap att bistå med exempelvis medlemsrekrytering. Enstaka aktiva svenskspråkiga medlemmar i tvåspråkiga lokalföreningar med finsk majoritet kan vara i behov av särskilt stöd. Nätverket av lokalföreningar kan ännu utökas. NoM stöder initiativ att grunda lokalföreningar på nya orter.

6 Ekonomin

Förbundets ekonomi förväntas inte genomgå större omställningar. Statsbidraget beräknas bibehållas på ungefär samma nivå som hittills. Intäkterna från medlemsavgifterna förväntas stiga en aning. Via dessa två inkomstkällor tryggas grundläggande basverksamhet. För kampanjer och projekt är förbundet beroende av yttre understöd och bidrag. Möjligheterna till dessa är givetvis bundna till hur angelägna kampanjerna och projekten uppfattas av fonder, stiftelser och andra bidragsgivare.

Förbundet utvecklar ett fungerande system för intern ekonomisk uppföljning. För varje verksamhetsområde görs i fortsättningen upp detaljerade budgeter som under verksamhetsåren följs upp.

Förbundet försöker höja intäkterna från verksamheten för att göra basverksamheten mindre beroende av bidrag från privata fonder och stiftelser. Detta förutsätter ökad satsning på försäljningsverksamhet och medlemsvärvning.

7 Organisationen

7.1. Medlemsantal

Förbundets viktigaste resurs är medlemskåren. Medlemmarnas stöd och aktiva deltagande i verksamheten ger kraft åt förbundets kampanjer och ställningstaganden.

Målsättningen är att bryta trenden med sjunkande medlemsantal. Detta sker dels genom att fokusera verksamheten, vilket förhoppningsvis leder till en profilhöjning och dels genom aktiva åtgärder för medlemsvärvning. Nya metoder för medlemsvärvning skall prövas och kampanjer för dessa arrangeras årligen. Marknadsföring av den nya familjeavgiften bör också på sikt kunna leda till ett ökat medlemsantal. Målet är att förbundet vid utgången av år 2008 skall ha 4000 medlemmar.

7.2. Kansli, personal

NoMs centralkansli finns i Helsingfors. Inga beslut om nyanställningar av personal för perioden fram till år 2008 har ännu fattats, men styrelsen har som målsättning att befattningen som förbundsassistent, med ansvar för koordinering av huvudkampanjen, skall kunna göras permanent. Likaså strävar förbundet efter att i fortsättningen kunna ha en civiltjänstgörare anknuten till centralkansliet. Kortare anställningar för kampanjer, projekt och läger görs enligt behov och med beaktande av tillgång till extern finansiering. Även för naturskoleverksamheten behövs projektanställd personal.

Under perioden måste större uppmärksamhet fästas vid arbetstidsuppföljning och personalens arbetsbörda. Personalvården utgör en viktig del av organisationsutvecklingen.